

Gelecekte Kütüphaneler ve Üniversite Kütüphanelerinde Yenilikçi Yaklaşımlar

Hüseyin ODABAŞ (*)

Değişimi kabullenip, teslim koşullarını konuşmak mı, yoksa amaç uğruna mücadele verip bahta düşene razı olmak mı daha iyidir?

Öz: Bilişim teknolojileri günümüz toplumlarının sahip olduğu pek çok yapıyı değiştirmektedir. Üniversite kütüphaneleri de değişim sürecinden etkilenmektedir. Kütüphaneler geçmişte bazı nedenlere bağlı olarak değişim yaşamıştır. Araştırmada üniversite kütüphanelerinde günümüzde yaşanan değişimi ve gelecekte yaşanabilecek muhtemel değişiklikleri daha iyi tespit edebilmek için kütüphanelerde tarihten günümüze yaşanan değişim irdelenmiştir. Daha sonra bilişim teknolojilerinin günümüz kütüphaneciliğine olan yansımaları değerlendirilmektedir. Son olarak üniversite kütüphanelerinde yaşanabilecek değişime karşı saptamalar yapılmaktadır ve sorunlara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Kütüphaneleri, Bilişim Teknolojileri, Üniversite Kütüphanelerinde Değişim

Libraries in the Future and Innovative Approaches in University Libraries

Abstract: Information technology changes many structures that today's societies own. University libraries are also affected by this change. Libraries have experienced many changes in the past due to some reasons. In this study in order to better identify the changes that taking place at today's university libraries and possible changes that may occur in the future at these places, the alteration taking place in those libraries from the past to the present are discussed. Later reflections of the contemporary library of information technology is discussed. Finally determinations are made about change that may occur in the university library and recommendations are offered for the problems.

Keywords: University Libraries, Information Technology, Changes in University Libraries

Makale Geliş Tarihi: 24.05.2016

Makale Kabul Tarihi: 11.07.2016

*) Prof. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, (e-posta: odabashuseyin@gmail.com)

I. Giriş

Üniversite kütüphaneleri, akademik eğitim sisteminin önemli bileşenlerinden biridir. Geçmiş her devirde eğitim kurumlarının bilgi gereksinimini karşılayan özellikleriyle önemlerini hiç kaybetmedikleri gibi gelecekte de söz konusu özelliğe sahip olmayı sürdüreceklerdir.

Geçmişten günümüze yüklenmiş oldukları temel rol ve sorumluluklar nedeniyle akademik eğitim kurumlarında verilen hizmetler hiçbir zaman kütüphanesiz sürdürülmemiştir. Bununla birlikte tarihsel süreç içinde yaşanan gelişmelere paralel olarak kütüphanelerin özelliklerinde bir takım değişiklikler olmuştur. Dijital hizmetlerin yoğunluğu ve derinliği arttıkça kütüphanelerin rol ve sorumlulukları da dönüşmeye devam edecektir. Bilgi bilimi camiası içinde gelecekte dönüşümün hızlanacağı, hatta köklü değişikliklerin yaşanacağı konusunda genel olarak fikir birliği olsa da, değişimin boyutu ya da etki değeri konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bilgi bilimi alan yazınında üniversite kütüphanelerinin günümüzde sahip olduğu pek çok özelliğin gelecekte ortadan kalkacağı savı dile getirilse de, bu iddialara karşı çıkanlar da bulunmaktadır.

Söz konusu iddiaları irdelemek ve isabetli saptamalar yapabilmek için kütüphanelerde günümüze kadar ne tür değişiklikler yaşandığına bakmak ve bu doğrultuda saptamalar yapmak doğru bir yaklaşım olacaktır. İsbetli saptamalar yapabilmek için bilgi dağıtım ve paylaşım araçları üzerinde yaşanan değişikliklerin de gözlemlenmesi ve irdelenmesi gerekmektedir. Benzer şekilde bilgi merkezlerini var eden pek çok unsurun günümüze kadar ne tür bir değişimden geçtiğini değerlendirmek gerekir. Aynı zamanda bilişim teknolojilerinin bilgi merkezlerini hangi yönleriyle değişime zorladığını ve kullanıcı davranışlarında ne gibi değişiklikler yaşandığını da incelemek gerekir. Bu değerlendirmeleri yapmadan kütüphanelerin geleceği hakkında sağlıklı fikirler üretebilmek mümkün değildir.

II. Kütüphanecilik Dünyasında Gözlemlenen Değişiklikler

Antik dönemde oluşturulan bilgi merkezlerinin günümüzde sahip oldukları özelliklere göre kütüphane ve arşiv şeklinde ayırdını yapabilmek pek mümkün değildir. Zira antik dönem boyunca bilgi merkezlerinde derlenen materyalin günümüzün kütüphane kurumlarına benzer şekilde kültürel amaçla kaydedildilen eserlerden oluştuğu bilirse de, aynı zamanda bürokratik işlemlerin kayıt altına alınması sonucunda oluşan arşiv kayıtlarını da ihtiva ettiği da bir gerçektir. Bu nedenle kütüphanecilik ve arşivcilik disiplinlerine yönelik ayrı ayrı özel bir sınıflama ve kataloglama aracı oluşturulamadığı gibi, bu iki disiplinin diğer unsurlarına yönelik net bir ayırmadan da bahsedilemez.

Antik dönemde az sayıda bilgi merkezinin kurulmuş olması, dönemin toplumsal yapısından ve bilgiye, eğitime olan gereksiniminden kaynaklanmaktadır. Bilgi merkezleri çoğu zaman krallıkların başkentlerinde kurulmuş iken, bilgi hizmetleri için gereksinimin duyulan donatı ve diğer ihtiyaçların büyük bölümü kralların himayesi altında yaşam bulmuştur. Örneğin Ninova, İskenderiye, Bergama, Beytü'l-Hikme ve diğer pek çok kütüphane devrin kralları tarafından kurulmuş ve desteklenmiştir. Siyasi

ve iktisadi açıdan güç duruma düşen kraliyetlerde ilk etkilenen kurumlardan biri yine bilgi merkezleri olmuştur. Bu dönemlerde bununla birlikte devrin önde gelen bilim insanlarının kendi özel kütüphanelerini kurdukları da bilinmektedir (Ryholt, 2002).

Sayıda az olan bilgi merkezlerinden yine az sayıda insan yararlanmakta idi. Kullanıcılar yararlanmak istedikleri esere kavuşabilmek için duydukları veya bildikleri kütüphaneleri ziyaret etmek zorunda idiler. Kütüphaneler adeta belge ve eserlerin depolandığı yerlerdi ve az sayıda kaynağa erişim orada görevli olan kütüphaneci aracılığıyla olurdu. Kütüphane dışına eser çıkartılması genellikle mümkün değildi. Zira eserler herkesin rahatlıkla bulabileceği ve/veya satın alabileceği kadar yaygın ve ucuz değildi. Matbaanın yaygınlaşmasına kadar geçmiş devirler boyunca kütüphaneleri süsleyen eserler genellikle ticari bir araç olarak görülmemiş, daha çok eğitim aracı olmuş ve nesilden nesile bağış yapılarak aktarılmıştı.

Kütüphaneciler kâğıt imalatından, kalem yapımına, cilt üretiminden eser çoğaltımına, kullanıcının bilgi talebini yerine getirmeden güvenliğe kadar bilgi merkezindeki hemen her türlü sorumluluğu yerine getirmekteydi. Bilgi erişim aracı olarak da çok uzun yıllar boyunca demirbaş kayıt defterlerinden yararlanılmıştır. Günümüzde kullanılan kataloglar, sınıflama sistemleri, dizinler, rehberler gibi araçların yerine getirdiği sorumluluğu tümüyle kütüphaneciler yapmaktaydı. Matbaanın icadına kadar hizmet veren kütüphaneciler Osmanlılar döneminde ifade edildiği şekliyle ‘hâfiz-ı kütüb’ olarak görev yapmaktaydı. Hâfiz-ı kütüb bir kütüphanenin bilgi yayım hizmetlerinin her aşamasında aktif görevler alabilmekteydi. Eserlerin entelektüel anlamda yazarlığından, onların çoğaltılmasına, kullanıma sunulmasına, süslenmesinden, tamir ve bakımına kadar her türlü sorumluluğu üstlenebilmekteydi. Özellikle önemli kütüphanelerde olmak üzere kütüphaneciler çoğu zaman devrin önemli bilim insanları arasından seçilmekteydi.

Dijital kayıt araçlarının yaygınlaşmasına kadar insanlık tarihi içinde bilgi merkezlerinde depolanan yazı taşıyıcıları papirüs, parşömen ve kâğıt olarak üç grupta sınıflandırılabilir. Parşömen, papirüse olan üstünlükleri nedeniyle tarih sahnesinden yok olurken, kendisi de kâğıdın üstün özellikleri karşısında dayanamayıp yerini kâğıda bırakmıştır (A Brief ..., 2016). Bununla birlikte dördüncü nesil olarak kabul edilebilecek dijital ortamlar ile kâğıt arasında süren mücadele olanca kuvvetiyle devam etmektedir. Her nesilden bir diğerine geçilirken bilgi merkezleri yaşanan süreçten etkilenmiştir. Örneğin daha kalıcı olunması istenen önemli eserlerin yeni ortamlara aktarılması çalışmaları bilgi merkezlerinde mevcut iş yükünü arttırmıştır. Günümüzde ise söz konusu aktarım süreci yeniden yaşanmaktadır. Zira günümüzde de bilgi merkezlerinin çoğunda kâğıt üzerinde kayıtlı bilgi varlıklarını dijitalleştirmeye yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Bilgi merkezlerinin disiplinleşme sürecine damgasını vuran asıl aktör toplum yaşamını da derinden etkileyen matbaadır. Matbaanın gelişimi ile birlikte o güne kadar kısıtlı olarak üretilen bilgi kaynakları hızla çoğalmış ve toplumu oluşturan pek çok unsuru derinden etkilemiştir. Eğitim, yönetim ve inanç ekseninden etkileri derinden hissedilen matbaanın, kütüphane ve arşiv kurumlarını sayıca arttırmış, dermesini

zenginleştirmiş, kurumsallaştırmış ve kendilerine özgü sistemleri gelişmeleri konusunda zorlamıştır. Matbaanın etkisinde olan coğrafyalarda hâfiz-ı kütüblerin eski mesleki çözümlerini sürdürebilmeleri imkânsız olmuştur. Zira kısa zamanda on binlere, daha sonraları ise yüzbinlere ulaşan derme arasında aranan kaynağı bulabilmek için hafız-ı kütüpler yetersiz kalmıştır. Sorunla başa çıkabilmek için sınıflama sistemleri geliştirilmiş ve yüksek hacimli kataloglar oluşturulmaya başlanmıştır (Çakın, 2004).

Tarihin her döneminde döneme mührünü vuran gelişmeler bilgi merkezlerini etkilemiştir ve söz konuyu etkileşim etkilerini göstermeye devam etmektedir. Bununla birlikte bazı gelişmelerin etkileri diğerlerine kıyasla daha derinden hissedilmektedir. Matbaa bunlardan biri olmuştur. Bilişim teknolojileri ise en az matbaa kadar bilgi merkezlerini etkisi altına alan araçlar arasında yer almaktadır.

III. Üniversite Kütüphaneciliğinde Gözlemlenen Değişim

Üniversite kütüphaneleri, diğer tür kütüphanelerden farklı özelliklere sahiptir. Üniversite kütüphanelerinin en önemli farklılığı kullanıcılarıdır. Üniversite kütüphanesi kullanıcılarının genel olarak öğretime hazır ve gelişime açık olmaları teknolojiye daha duyarlı olmalarını beraberinde getirmektedir. Teknolojiyi yakından takip eden ve kullananlar aynı zamanda çevrelerindeki hizmetleri de teknoloji aracılığıyla almaya yatkındırlar. Kullanıcıların söz konusu durumu, kütüphanelerde teknoloji kullanımını ve web hizmetlerini bir fırsata dönüştürebilmektedir. Fakat aynı zamanda bazı konularda başa çıkılmasında zorlanılabilecek güçlüklerle de neden olabilmektedir.

Değişim her alanda kolaylıkla başarılabilecek bir kazanım değildir. Bazı yaşam alanlarında değişime engel olabilecek birbirinden farklı ve çok boyutlu nedenler ortaya çıkabilmektedir. Teknolojik yatırım ve dönüşüm, değişimin en zor olduğu alanlardan biridir. Teknoloji, bilgi toplumu düzeyine yükselmiş milletlerin tasarlayıp, ürettiği ve yüksek getiri sağladığı ürün grubu içinde yer almaktadır. Teknoloji üretmeyen ülkelerin bu alana yaptığı yatırımlar her zaman çok masraflı olmaktadır. Yurtdışından satın alınan kütüphane teknolojileri ve/veya bu alanda yapılan yatırımlar ekonomik göstergeleri zayıf olan ülkeleri zorlamaktadır. Donanım ve yazılımla birlikte teknoloji üretiminde söz sahibi olan ülkelerde kütüphanelerde bir takım hizmetlerin personel olmadan yazılım ve donanım aracılığıyla sürdürüldüğü bilinmektedir. Örneğin kütüphane materyalini depo-ödünç verme bankosu arasında taşıyan otomatik erişim sistemi (Automated Retrieval System (ARS)) ve personel desteği olmaksızın ödünç alıp vermeyi kolaylaştıran ödünç istasyonları (Self Loan Station (SLS)) kütüphanelerde yararlanılabilecek teknolojiler arasında yer almaktadır. Türkiye kamuya açık kurumlarda hizmete sunulabilecek teknoloji yatırımları konusunda büyük ölçüde dışa bağımlıdır. Bu nedenle Türkiye’de kütüphaneler için sarf edilmesi gereken yurt dışı kökenli yatırımlar yüksek bedelleri nedeniyle genellikle yerini bulamamaktadır.

Kütüphanenin sorumluluğunda ve/veya sorumluluk alanı dışında sürdürülmekte olan uzaktan erişim uygulamaları günümüz kütüphanelerinde binlerce yıldır değişmeyen bir takım iş süreçlerini değiştirmeye başlamıştır. Kapalı binalarda hizmet veren kütüphaneci ve o binaları ziyaret etmek zorunda olan kullanıcıdan ibaret olan hizmet anlayışı son

yirmi yıldır hissedilir ve artan biçimde değişmeye başlamıştır. Bir yandan dünyanın gelişmiş bölgelerinde kütüphane hizmetleri her geçen gün dijital hizmetlere dönüşmekte, diğer yandan dijital teknolojiyi günlük hayatlarında yoğun olarak kullananlar gereksinim duyduğu herşeyi dijital ortamlardan aramayı ve edinmeyi yaşam biçimi olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla özellikle yeni nesil başta olmak üzere bu yaşam biçimine alışan insanların bilgiyi de dijital ortamlardan edinme eğilimi içinde oldukları bilinmektedir.

Son yıllarda özellikle genç nüfus başta olmak üzere toplumun önemli bir bölümü bilgi gereksinimini ağırlıkla dijital ortamlar üzerinden karşılamaya başlamıştır. İnsanların bilgi gereksinimini öncelikle dijital ortamlar yoluyla karşılama eğiliminde olması çok sayıda nedenle açıklanabilir. Herşeyden önce internet erişimli akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması önemli nedenlerden biridir. Dijital araçlar aracılığıyla bilginin anlık süreler içinde, zahmet gerektirmeksizin alınabilmesi, insanların bilgi erişim tercihini değiştirmesine neden olan asıl etken olarak değerlendirilebilir.

Bu durum eğitim yaşamında da çok farklı değildir. Üniversite paydaşlarının dijital ortamlara daha fazla eğilim göstermesinin eğitim ortamına özel bazı nedenleri vardır. Örneğin kullanıcıların dijital ortamlardan edinilen bilginin aynı ortamda intihal yazılımları ile güvenilirliğini test etme olanağına sahip olması, bibliyografik kayıtlarını bireysel bibliyografik yönetim yazılımları ile depolayabilmesi dijital ortamları daha cazip kılmaktadır. Aynı zamanda bu kayıtların kolayca yönetilebilmesi ve diğer yazılımlara transfer edilebilmesi, istenilen kaynak yönetimi stiline kolayca çevrilebilmesi kullanıcılar tarafından yararlılık olarak görülmekte ve söz konusu olanaklara geleneksel yöntemlere kıyasla daha fazla güvenilmektedir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim uygulamaları her geçen gün daha fazla benimsenmektedir. Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim sistemine kayıtlı öğrenci sayısı 90’lı yıllarla kıyaslanamayacak kadar artmıştır. Türkiye’de üniversitelerin açık ve uzaktan öğrenim programlarında kayıtlı öğrenci sayısı, toplam örgün öğrenci sayısına yaklaşmış durumdadır. Dünyanın gelişmiş bölgelerinde yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretim modelini bünyesine entegre etmeye yönelik girişimler artmaya devam etmektedir. Bütün bu gelişmeler üniversitelerde kütüphaneleri değişen yapıya uyum sağlama yönünde zorlamaktadır. Dolayısıyla artık uzaktan eğitim paydaşları eğitim sistemlerinin önemli aktörleri arasına girdiğine göre, kütüphane hizmetlerinin de uzaktan eğitimin gereksinimi karşılayacak şekilde dönüşümü hızlandırılmalıdır.

Küreselleşme ve teknoloji olanaklarının yaygınlaşmasıyla birlikte üniversitelerin daha çok ortak programlar oluşturdukları, ulusal ve uluslararası düzeyde değişim programlarına katılım gösterdikleri görülmektedir. Üniversitelerdeki bu esnek eğitim sistemi, kütüphaneler tarafından da takip edilmeli ve hizmet politikalarına yansımalıdır. Zira okulunu/kurumunu geçici süre ile değiştiren öğrenci ve öğretim elemanının kütüphane gereksinimini de bulunduğu yerde karşılaması gerekmektedir.

Diğer yandan yakın bir gelecekte akademik çevrelerde her türlü bilgi kaynağının dijitalleşeceği ve herkesin erişebileceği şekilde paylaşılacağı beklentisi bulunmaktadır. Üstelik yakın bir zamanda mantıksal arama motorları ile birlikte gereksinim duyulan

kaynaklara yüksek erişim isabeti ile erişilebilecektir. Dolayısıyla kütüphanelerin geleceğinin müzelerden farklı olmayacağı ve hatta gelecekte pek çok kütüphanenin müzelerle birlikte hizmet vereceği de dile getirilmektedir. Diğer taraftan bilgi bilimi teorisyenleri ve uygulamacıları, teknolojinin kütüphane kurumunun yapısına zarar vermemesi için bir takım önlemler alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu kişiler, teknolojinin kütüphaneyi/kütüphaneciliği esir almadan önce kütüphanecilerin teknolojiye hâkim olmasına yönelik tedbirlerin alınmasını ısrarla dile getirmektedirler. Kütüphanecilerin bilişim teknolojilerinden tasarım, uygulama ve kullanım yönleriyle daha üst düzey yararlanabilecekleri beceriye sahip olmaları soruna büyük ölçüde çözüm olarak görülmektedir. Söz konusu beceriye sahip olmak, teknolojinin gelecekte varsayılan tehdidini önleyebileceği gibi, yeni neslin bilgi davranışına yönelik eğilimini de karşılayabilecek ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Günümüz kütüphanelerinin ve bilgi bilimi okullarının bir kısmının soruna yönelik önlemleri aldığı/almaya çalıştığı görülmektedir.

Diğer yandan telif hakkı uygulamaları kütüphane kurumunu bir yandan tehdit ederken, diğer yandan korumaya devam etmektedir. Dijital materyalleri kullanıcı ile buluşturan hizmetlerde telif uygulamaları kütüphane hizmetlerini kısıtlamaktadır. Diğer yandan basılı kaynakların dijital sürümleri telif haklarına aykırı bulunduğu için sınırlı ortamlarda kullanıma sunulmaktadır. Hakem/editör sürecinden geçmiş çoğu telif kapsamında olan eserlerin önemli bölümüne internet yoluyla erişilememekte, yalnızca kütüphanelerde ya da kütüphanelerin abone olduğu veritabanlarında bulunabilmektedir. Dolayısıyla telif uygulamalarında bir değişiklik yaşanmadığı takdirde kütüphane kurumu ziyaretçi almaya devam edecektir.

IV. Gelecekte Üniversite Kütüphaneleri

Akademi kütüphaneleri tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar hızlı değişmektedir ve bu durum yakın bir zaman içinde sona erecekmiş gibi görünmemektedir (Hoare, 2008). Günümüzün akademik kütüphanesi giderek artmakta olan karmaşık ve belirsizlik ortamında daha önce görülmediği kadar sorunlarla karşı karşıyadır. Teknolojik etkileşimle birlikte akademi kütüphanelerinde yeni hizmetleri ve yeni becerileri hayata geçirebilecek ve sürdürebilecek yönetici ve çalışanlara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Ray, 2001).

Bilginin üretimi, derlenmesi, sağlanması, erişimi, değerlendirilmesi, işlenmesi, paylaşımı, yayımı ve depolamasına yönelik pek çok uygulamada değişim yaşanacağı beklentisi ve dolayısıyla geleceğe dair bir belirsizlik oluştuğuna göre, akademi kütüphanelerinin günün koşullarını daha iyi düzeye çekme ve hizmet çeşitliliğini artırma şeklinde bir strateji geliştirmesi en doğru çözüm olarak gözükmektedir. Walter aynı zamanda akademi kütüphanelerinin yapısal değişiminden daha çok burada hizmet verecek olan kişilerin becerilerine ve sorumluluklarına dikkat çekerek, akademi kütüphanecilerinin teknoloji becerisine göre bir takım hizmet alanlarının belirginleşeceğini iddia etmektedir. Örneğin üstveri kütüphanecisi, veri hizmetleri kütüphanecisi, dijital yayıncılık kütüphanecisi, kullanıcı davranışları kütüphanecisi, çok

kültürlülük kütüphanecisi, yapı tasarımı kütüphanecisi söz konusu hizmet alanlarından bazılarıdır (Walter, 2011).

Brian T. Sullivan tarafından 2011 yılında hazırlanan ‘Academic Library Autopsy Report, 2050’ adlı kaynakta gelecekte akademi kütüphanelerinde yaşanacak değişim maddeler halinde sıralanmaktadır.

Dijitalleşme sürecinin etkileriyle basılı kitap gözden düşmüş bir araç halini alacak. Gelişmiş abonelik sistemleriyle öğrenciler sahip oldukları hesaplar üzerinden istedikleri kaynağa erişebilecekler. Kütüphane binalarına artık ihtiyaç duyulmayacak. Zaman içinde kullanıcılar veritabanı sağlayıcılarını kullanıcı dostu, gereksinimi karşılayan ve yüksek isabetli tarama motorlarının tasarımı konusunda zorlayacaklar. Veritabanı hizmet sağlayıcıları aynı zamanda kütüphanelerde verilmekte olan danışma kütüphaneciliği görevini de sanal ortamlar yoluyla üstlenecek.

Bilgi okuryazarlığı, yükseköğretim sisteminde akademik müfredatın tamamına yerleştirilecek ve bilgi okuryazarlığı standardı belirlemede ve uygulamada destek görevlerini yeni nesil kütüphaneciler sürdürebilecekler. Üniversitelerde bilgi teknolojilerinin tasarımı ve işletimine yönelik idari birimler, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin sorumlu olduğu hizmetleri sahiplenecek. Kütüphane binaları söz konusu idari birimler tarafından kullanılacak alanlara ve/veya bu birimler tarafından koordine edilen çalışma alanlarına ve bilgisayar laboratuvarlarına dönüştürülecek. Kataloglama, dijital kitap ve dergi tedarikçilerinin iş alanı içine girecek.

Bu gün uygulanmakta olan danışma hizmetleri yok olacak. Danışma hizmetlerinin yerine nispeten daha uygun bedel karşılığında bilgi teknolojisi yardım masaları ile birlikte sürekli gelişmekte olan arama motorları ve sosyal ağlama araçları geçecek. Akademi yöneticileri, fiziki yapı, personel, basılı kaynaklar ve sosyal olanaklar gibi pahalı hizmet anlayışından yeni model bilgi hizmetlerine geçmeyi oldukça ekonomik ve dolayısıyla yararlı ve gerekli bulacak.

Sullivan günümüzde kütüphanecilerin ‘kitaba ve kütüphaneye her zaman ihtiyaç olacak’ ve ‘insanlar bilgiyi kullanma yöntemini kendilerine gösteren kütüphanecilere her zaman ihtiyaç duyacaktır’ söylemlerine karşı ironi yaparak günümüz kütüphanecisinin kendi ölümünden sorumlu olacağını iddia etmektedir. Günümüz kütüphanecileri geleceğe dair gerçekçi saptamalar yaparlar ve yakın geleceğin gereksinimlerini karşılayacak şekilde hizmet anlayışını değiştirebilirse bu tahminlerin değişme olasılığı olduğundan da bahsetmektedir (Sullivan, 2011).

Akademi kütüphanelerinin uyum sürecini sağlıklı bir biçimde atlatabilmesi bir takım koşulların yerine getirilebilmesi ile mümkün olabilir. Bilgi gereksinimini yeni neslin talebi ve teknolojinin doğasına uygun olarak tasarlanmanın gereklilikleri iyi gözlemlenir

ve takip edilebilirse sürecin kütüphaneciler açısından olumlu bir çizgi üzerinde sürdürülmesi olanaklı olabilir. Akademi kütüphanelerinin geleceğine yönelik doğru ve planlı adımlar atma konusunda alınması gereken tedbirlerin bir kısmı şu şekilde listelenebilir:

- a. Daha fazla teknoloji kullanımı
- b. Daha farklı ve zengin aktiviteler sunma
- c. Dijital ortamları kapsayıcı bütünleşik kütüphane yazılımları sağlama/geliştirme
- d. Daha iç açıcı ve konforlu ortamlar tasarlama
- e. Daha fazla sosyal medya araçlarından yararlanma
- f. Ortak yayıncılığı tanıma, derleme ve hizmete sunma

Akademi kütüphanelerinde söz konusu maddeleri de içerecek şekilde alınabilecek tedbirler ve geliştirilebilecek çözüm yöntemleri ayrıntılı biçimde düşünülmelidir. Bunlar arasında üzerinde daha fazla düşünülmesi gereken tedbirler şu şekilde sıralanabilir:

Yayıncılık sektörüne uyum: Yayıncılık sektöründe alışlagelmiş bir takım ilkelerin ve uygulamaların değiştiği görülmektedir. Örneğin yayıncılık sektöründe genel olarak bir eserin sorumluluğu yazarı ve yayıncısına ait iken günümüzde çok sayıda yazarın internet üzerinde katkı sağlayarak hazırladığı yeni bir kitap türü ortaya çıkmıştır. Bu türde yüzlerce kişi bir eserin sorumlusu olabilmektedir. Bu durum, kütüphanecilikte gerek sağlama gerekse düzenleme usüllerinin gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Günümüze kadar genellikle engelliler için piyasa sürülen sesli kitaplar, artık herkesin kullanabileceği şekilde çok sayıda ve yaygın şekilde pazarlanmaya başlamıştır. Yayıncılık sektörü hızla değişmektedir ve akademe kütüphaneleri sektörün değişimini ve dolayısıyla kullanıcıların eğilimini yakından takip ederek derme politikasını gözden geçirmelidir.

Elektronik hizmetlerde merkezileşme: Her akademi kütüphanesi yeterli sayıda yetkin personele sahip olamayabilir. Fiziksel mekâna dayalı hizmet anlayışından sanal ortamlarda sürdürülen hizmete geçişin yaşandığı günümüz kütüphaneciliğinin en önemli sorunu teknolojiyi hizmetlerine uyarlayabilecek yeterli ve yetkin personele sahip olamamadır. Teknoloji becerisi yüksek düzeyde olan merkez kütüphaneleri, akademi kütüphanelerini tek omurga üzerinde birleştirilen yapılar aracılığıyla yönetmeli ve/veya koordine etmelidir. Web hizmetleri, otomasyon, bilgi erişim sistemleri, e-kaynakların hizmete sunumu, e-hizmelere yönelik politika belirleme gibi daha pek çok konuda akademi kütüphaneleri uygun bir kurum ve tek merkez aracılığıyla yönetilmeli ve/veya koordine edilmelidir. Yasal altyapısı tamamlandıktan sonra hayata geçirilebilecek bu yapı için YÖK veya TÜBİTAK ve belki de yarı resmi özelliği ile ANKOS en uygun olan kurumlar olarak değerlendirilebilir. Merkezileşme hizmet kalitesini arttırmanın dışında, önemli oranda bütçe tasarrufu sağlayacak ve her akademi paydaşının daha zengin kaynaklardan ve gelişmiş bilgi hizmetlerinden yararlanmasının yolunu açacaktır.

Bazı alanlarda hizmet alınmasına başvurma: Dijital araçlar yayıncılık sektörü üzerinde köklü değişikliklerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu nedenle dijital yayınları derleme, düzenleme ve dijital araçlara uygun farklı formatlarda hizmete sunma konularında kütüphaneler ciddi sorunlarla karşı karşıya gelmiştir. Aynı zamanda

kütüphaneler telif uygulamalarına ve her elektronik neslin teknolojik sorunlarına çözüm üretmede zorlanmaktadır. Pek çok kamu hizmetinde olduğu gibi kütüphanelerde de güçlük çekilen bir kısım elektronik hizmetler hizmet satın alımı yoluyla giderilebilir. Örneğin webde kurumun amacına uygun olarak kaynak keşfi, düzenlenmesi ve paylaşımı hizmet alımı yoluyla sağlanabilir.

Bütünleşik ve zengin açık erişim: Günümüzde genellikle kütüphaneler tarafından hizmete sunulan ve daha çok yayınlanmış eserlerin paylaşımına odaklanılan açık erişim, bilimsel yayınların üretilmesi için toplanan ham ve/veya yapılandırılmış verinin derlenmesi ve paylaşılmasını da kapsayacak şekilde genişletilmelidir. İşlenmemiş veri olarak kabul edilebilecek bu kaynaklar, aslında büyük emek ve masraflar karşılığında derlenmektedir ve bu özelliği nedeniyle diğer bilim insanlarının da yararlanabileceği biçimde paylaşılmalıdır. Aynı amaçla farklı grupların farklı ülkelerde derledikleri verilerin hepsi yan yana getirildiğinde başka bir takım sonuçların elde edilebilmesi mümkün olabilir. Bu nedenle açık erişim sistemleri yalnızca yayınlanmış eserlerin paylaşımını hedeflemenin ötesinde yayınlara kaynak olarak kullanılan ham verilerin paylaşımını da olanaklı kılacak şekilde zenginleştirilmelidir.

Kütüphane sektörünün ürün ve hizmetlerde gelişmesi: Kütüphaneler için yazılım geliştiren firmaların elektronik ortamların doğasına uygun yeni yazılımlar geliştirmesi yeni dönem için son derece önemli olacak. Zira webde alışveriş sitelerinin pazarlama stratejisinin bir gereği olarak ürünlere erişimi en üst seviyeye çıkarmak için hizmete sundukları erişim araçlarına kütüphane otomasyon yazılımlarının da sahip olması gerekecek. Aynı zamanda kütüphane otomasyonlarının bütünleşik bir yapıda her türlü dijital nesneyi kapsayacak ve/veya her türlü elektronik ortamla ilişkilendirilebilecek özelliklere sahip olması gerekmektedir. Örneğin Türkiye’de akademi kütüphanelerinin pek çoğunda OPAC, açık erişim yazılımı ve yazma eser yazılımı olmak üzere birbirinden bağımsız üç ayrı yazılım kullanılmaktadır. Bu durum kullanıcılar açısından sorun oluşturmaktadır. Ayrıca teknolojik eskime nedeniyle yeni yazılım veya donanımlara aktarımı olanaklı kılabilmek için tercih edilen çözümlerin uluslararası standartlara uygunluğu ve veri transferine imkân tanınması öncelikli unsurlardan biri olarak kabul edilmelidir.

Değişimi takip etme ve uyum: Aslında akademi kütüphanelerine önerilebilecek ilk çözüm sürekli olarak değişimi takip etmek olmalıdır. Son yıllarda akademi kütüphaneleri daha fazla paylaşımın hedeflendiği açık erişim yaklaşımına, rahat ve doğru erişim için Radyo Frekansıyla Tanımlama (Radio-frequency identification-RFID) teknolojisine, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası bilgi varlıklarına bütünleşik yapı üzerinden erişilebilecek yazılımlar ve web hizmetlerine sahip olmayı hedeflediği gibi yeni ürün ve hizmetleri sürekli olarak takip etmeyi sürdürmelidir. Bundardan biri de akıllı telefonlar aracılığıyla kütüphane hizmetlerini sunmaya yönelik uygulama yazılımlarını geliştirmek olmalıdır.

Daha fazla keşif olanağı sunma: Akademi kütüphanelerinde bilgi erişim sistemleri paydaşların her türlü bilgi keşfini daha geniş ve daha derin gerçekleştirebilecek özelliklere sahip olmalıdır. Üniversitenin kurumsal bilgi kaynaklarını ya da yerel

düzye de akademik araştırmalara konu olabilecek başka kurumsal kaynakları keşfedebilecek biçimde genişletilmelidir. Örneğ in üniversitelerde hazırlanan kurumsal, bölgesel, ulusal ve/veya uluslararası projelerin veri ve dokümanlarına erişim kütüphane aracılığıyla sağlanmalıdır. Benzer şekilde üniversitelerin kurumsal tarihine ışık tutan her türlü kaynağın kütüphanelerin bütünleşik erişim sistemi aracılığıyla hizmete sunumu gerçekleştirilmelidir. Akademi kütüphaneleri kullanıcıların yalnızca kurumsal kaynaklara erişebilmesinin yolunu açmamalı, aynı zamanda bütünleşik erişim sistemine akademi araştırmalarına konu olabilecek yerel kültürel bellekleri de kapsayacak kaynakları dâhil etmelidir.

Çok kültürlü hizmet anlayışı: Üniversiteler ve doğal olarak kütüphaneleri uluslararasılaşma hedeflerinin bir gereksinimi olarak çok kültürlü hizmet anlayışına sahip olmalıdır. Pek çok üniversite öğretim elemanı ve öğrenci değ işim programlarından yararlanmanın gereklerini sahip olduğu birçok unsuru dönüştürme ile yerine getirmelidir. Aynı zamanda dünyada Türkiye'yi de içine alan biçimde büyük göç hareketliliğ i yaşanmaktadır. Bazı kamu kurumları göç hareketliliğ inin doğurduğu sorunları giderecek süreçleri ve hizmetleri üretme konusunda öncül roller üstlenmek zorundadır. Kütüphaneler bu kurumlar arasında yer almaktadır. Yabancı konuk ve göçmenlerin eğitim sisteminden daha iyi koşullarda yararlanabilmesinin yolu kütüphanelerin dermenden personele kadar pek çok bileşenini gözden geçirmesini gerektirmektedir.

Ulusal ve yerel veritabanlarının oluşturulması: Akademi kütüphanelerinde özellikle ön lisans ve yüksek lisans düzeyinde veritabanlarının kullanım oranı oldukça düşüktür. Bu soruna büyük ölçüde üniversite öğrencilerinin yabancı dilde okuma-anlama becerisinin zayıf olması neden olmaktadır. Türkiye'de kütüphanelerde hizmete sunulmak üzere hazırlanan Türkçe içerikli veritabanı sayısı yalnızca birdir. Türkçe elektronik derme miktarı oldukça yetersizdir ve bu durum üniversitelerde öğrenciler açısından ciddi bir sorundur. Söz konusu veritabanının güçlendirilmesine ve yeni veritabanlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalara üniversite kütüphanelerinin katkı sağlanması gerekmektedir.

Estetik, ferah ve ergonomik mekânların oluşturulması: Günümüzde akademi kütüphanelerinin geçmişe kıyasla daha az sayıda kullanıcı tarafından ziyaret edildiğ i pek çok yayında dile getirilmektedir. Diğ er yandan belki de bu nedene bağlı olarak batı ülkelerinde akademi kütüphanelerinin mekân tasarımına dikkatleri çekecek şekilde önem verilmeye başlanmıştır. Bilişim teknolojileri ile akademi kütüphaneleri arasında kurulan organik bağ çok güçlenmiş ve bu durum akademi kütüphanelerini yoğun teknoloji kullanılan bir mekân haline dönüştürmüştür. Bu nedene bağlı olarak üniversitelerde kütüphaneler üniversite paydaşlarının öğrenme aktivitesini daha zengin araçlarla ve daha uygun ortamlarda sürdürebildikleri birer öğrenme merkezine dönüşmüştür. Aynı zamanda günün büyük bölümünde veya tümü boyunca hizmet alınabilen kütüphanelerde zaman içinde daha özel bireysel gereksinimlerin karşılanabileceğ i yeni birimler açılmaya başlamıştır. Sosyal alanlar, çalışma ve müzakere alanları, kafeler, lokantalar ve büfeler gibi yeni alanlar akademi kütüphanelerini daha yaşanılabilir ortamlara dönüştürmüştür. Sosyal ilişkilerin sürdürülebildiğ i olanaklara sahip kütüphaneler daha fazla keyf alınan mekânlar olarak kabul görmüştür. Yanısıra zaman içinde bazı kütüphane binaları iç ve

dış özellikleriyle daha estetik, rahat ve ergonomik donatılarla birlikte daha cazip mekânlara dönüştürülmektedir. Dolayısıyla dünyada örnekleri ve tanınırlıkları arttıkça kullanıcılar yüksek erişimin yanı sıra, rahatlık ve estetikle birlikte bireysel gereksinimlerini ücretsiz ya da düşük ücretle karşılayabilecekleri pek çok olanağı üniversite kütüphanelerinde de görmek istemektedirler.

Bilgi okuryazarlığı programlarına daha fazla yönelme: Sanal ortamda depolanan bilginin oranı her geçen gün artmaktadır. Günümüz insanı akademik bilgi de dâhil olmak üzere doğru olarak bilinen bilginin kısa zaman sonra değişebildiği, yerini başka doğruların aldığı vakaların sıklıkla yaşandığı bir dönem içindedir. Bu nedenle her birey sahip olduğu, öğrendiği ve kabullendiği bilgiyi zaman içinde defaatle akıl ve literatür sürgecinden geçirmek zorundadır. Aynı zamanda öğrencilerin ortalama dört yıl boyunca edindiği mesleki bilgi de kısa zaman içinde eskiyebilmekte ve bu bilgilerin mesleki yaşamları boyunca kullanılması büyük oranda mümkün olamamaktadır. Doğal olarak her birey üniversite yaşamı boyunca bilgi okuryazarlığı becerisini kazanarak mezun olmalıdır. Akademi kütüphaneleri, mezuniyetlerinden sonra doğru bilgiyi nereden bulabileceğinden, edinme koşulları ve kullanma yöntemlerine kadar pek çok yöntemi öğrencilere kazandırmak suretiyle kütüphane hizmet alanını daha fazla zenginleştirmelidir.

V. Sonuç ve Değerlendirme

Yüz yıl önceki akademi kütüphanelerinde hizmete sunulan materyalin türü ve sayısı ile günümüz materyali arasında önemli farklılıklar vardır. Günümüzde basılı eserlerin çeşitliliğine ek olarak elektronik yayınların baş edilemez çeşitliliği ile birlikte derme miktarı ve onu kontrol etmeyi zorlaştıran başlıca sorunlar akademi kütüphaneciliğini zorlayan etkenler olarak bilinmektedir. Örneğin gün geçtikçe artan oranda bilimsel yayının internet aracılığıyla koşulsuz sağlanabilmesi söz konusu sorunlardan biridir. Gelişmiş arama motorları ve bireysel ve kurumsal düzeyde benimsenen açık erişim, bilimsel kaynak paylaşımını hızlandırmıştır. Bu durum ise insanların çoğu zaman aşırı bilgi yükü, kirliliği ve/veya niteliksiz bilgi ile karşılaşmasına neden olmaktadır. Mevcut durumu düzeltme ve soruna uygun çözümler üretme sorumluluğunun gereği olarak akademi kütüphanelerinde doğru, isabetli ve etkili bilgi erişim için keşif/erişim sistemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu sistemin erişilen kaynağın bilimsel olmasının yanısıra etki değeri yüksek ve etik sorunları olmayan yayınları seçebilecek özellikleri taşıyor olması gerekmektedir. Günümüz akademi kütüphanelerinde sağlama politikasından web hizmetlerine ve kataloglama uygulamalarından veritabanı oluşturma ve web kaynaklarını etiketlemeye kadar pek çok hizmet anlayışının gözen geçirilmesine gerek vardır.

Türkiye’de günümüz koşulları içinde akademi kütüphanelerinin durumu ‘güçlü ve zayıf yönler’ ile ‘fırsat ve tehditler’ analiz edildiğinde şu sonuçlar elde edilmektedir:

Güçlü yönler: Akademi kütüphanelerinin kendilerine özel bir binaya sahip olmaları önemli bir avantajdır. Zira akademi paydaşlarına çeşitli bilgi-kültür aktivitesinin

sunulabilmesine yönelik pek çok olanak kütüphanelerde bulunmaktadır. Bu olanaklar ne kadar etkili ve yoğun biçimde olursa akademi kütüphanelerinin üniversite paydaşlarının zihninde varlığı ve değeri o oranda hatırlanacak ve güçlenecektir. Aynı zamanda Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) ve Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) çatısı altında bir araya geliyor olmaları üniversite kütüphanelerin kaydadeğer bir güç katmaktadır.

Zayıf yönler: Akademi kütüphaneleri eğitimin ana aktörleri arasında yer alsa da üniversite yönetimi içinde daha çok idari bir birim olarak algılanmakta ve değer görmektedir. Kütüphanelerin formal eğitim programına bilgi okuryazarlığı gibi bir takım dersleri verme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Kütüphaneler üniversite paydaşları tarafından hastane ve spor salonu gibi idari bir birim olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu sorunlar kütüphane tarafından sürdürülmesi gereken akademik hedefleri zayıflatmaktadır. Bu durum aynı zamanda kütüphane yönetiminin üniversite dışında gerekli yerlerle kurması gereken hızlı ve yoğun etkileşimi olumsuz etkilemektedir.

Fırsatlar: Kütüphanelerin dijital olanaklar aracılığıyla üniversite paydaşlarının gereksinimlerini daha uygun ortamlar aracılığıyla sunabileceği pek çok seçenek bulunmaktadır. İnternet aracılığıyla düzensiz ve denetimsiz paylaşılan kaynakları açık erişim sistemleri üzerinde bir araya getirilmesi kütüphaneye ve çalışanlarına itibar kazandırmaktadır. Teknoloji yoluyla atılacak her adım kullanıcıların memnuniyet düzeyini bir basamak daha yükseltebilir. Benzer şekilde bilgi okuryazarlığı eğitimi hazırlama, herkesin bilgi varlıklarına ücretsiz ve eşit şekilde erişebileceği olanaklar oluşturma veya kütüphane içinde zengin aktiviteleri hayata geçirme fırsat kapılarını aralayacaktır. Aynı zamanda Türkiye’de son dönemlerde kurulan üniversitelerin pek çoğunda kütüphane binası inşa etmeye yönelik girişimlerin olduğu bilinmektedir. Yeni kütüphane binaları günümüzün gereksinimlerini karşılamaya yönelik fırsatlar sağlayacaktır.

Tehditler: Kütüphaneciler değişimi kabullenip, zamanın gereklerini yerine getirmek zorundadır. Kütüphane kullanıcıları bilgi gereksinimi için alternatif kanallar keşfeder, buna karşın kütüphaneler değişimi yakalayamazlarsa, yöneticilerin zaman içinde kütüphane kurumunun mali açıdan yük getirdiğini düşünmeye başlaması sürpriz olmayacaktır. Bu durum özellikle işletmeciliğin daha fazla gözetildiği vakıf üniversitesi kütüphaneleri için daha büyük bir risk barındırmaktadır.

Değişimin yansımaları göz önüne alındığında akademi kütüphanelerinde bir takım tedbirlerin alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Değişimi kurumsal iş süreçlerine uyarılama konusunda en büyük sorumluluk kütüphane yöneticileri ve personeline düşmektedir. Bilgi bilimi formasyonu ve üst düzeyli teknoloji becerisi akademi kütüphanelerinde istihdamın öncelikleri arasında yer almalıdır. Böylece zaman içinde web aracılığıyla sürdürülen kütüphane hizmetlerinin oranı hızla artacaktır. Aksi halde yeni nesil, bilgi gereksinimini güvenilirliğinden kuşku duyulan başka kanallar yoluyla karşılayacak ve akademi kütüphaneleri bu sürecin dışında kalacaktır.

Kütüphanelere personel tedariki konusunda bilgi ve belge yönetimi bölümleri de sürece uygun olarak müfredatlarını gözden geçirmelidir. Müfredat, öğrencilerin yüksek

teknoloji becerisine sahip adaylar olarak mezun olmalarını sağlayacak şekilde, bilişim teknolojilerinin tasarımı, entegrasyonu, kullanımı ve geliştirilmesi hedeflerini karşılayacak derslerle güçlendirilmelidir.

Akademi kütüphanelerinin geleceğine yönelik herşey hakkında kesin yanıtlar verebilmek mümkün değildir. Ancak bilişim teknolojilerinin etkisi ve bu etkiyle birlikte iş süreçlerinde yaşanan değişim gelecekte de devam edecek ve geleneksel iş süreçlerini tehdit etmeyi sürdürecektir. Akademi kütüphaneleri, bilimsel yayıncılığı ve akademi kütüphaneciliğini etkisi altına alan iç ve dış faktörlere bağlı olarak derin bir değişim süreci yaşamaktadır. Söz konusu değişimi iyi okumak ve değişimin gereklerini saptayabilmek, ulusal boyutta karar alma ve yaptırım gücü bulunan örgütlerin sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır. Bu gerçekleştiğinde her kurum önüne konan kararlı ve doğru adımları uygulama konusunda tereddüt etmeyecektir ve olası riskler zaman içerisinde giderilebilecektir.

Kaynaklar

- A Brief history of the library. (2016). 23 Mayıs 2016 tarihinde www.exercisetherighttoread.org/historyoflibrary.pdf adresinden erişildi.
- Bebbington, W. (2012). Beyond the internet: The Future of the university library. 26 Mart 2016 tarihinde <http://blogs.adelaide.edu.au/vco/files/2012/10/CAUL-address-Bebbington.pdf> adresinden erişildi.
- Childs, S., Matthews, G. ve Walton, G. (2013). Space in the university library – An Introduction. Graham Matthews ve Graham Walton (Ed.). *University libraries and space in the digital World* içinde (ss. 1-18). London: Routledge.
- Chipembe, M. (2014). The Future of library services in the digital economy: A Case study of the Copperbelt University Library. Peter Mazebe II Mothaesi Sebina, Kgomotso H. Moahi ve Kelvin Joseph Bwalya Ed. *Digital Access and e-government: Perspectives from developing and emerging countries* içinde (ss. 48-58). Hershey: IGI Global.
- Çakın, İ. (2004). Müteferrika matbaası'nın düşündürdükleri ve Avrupa'da basımcılığın etkileri: Gelecek için geçmişi anlamak. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 153-167. 28 Mayıs 2016 tarihinde <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/267/260> adresinden erişildi.
- EBSCO Information Services Europe. (2012). The Future role of the academic library. 26 Mart 2016 tarihinde http://www2.ebsco.com/fr-fr/Documents/Papers/1_The-Future-Role-of-the-Academic-Library.pdf adresinden erişildi.
- Elves, R. (2016). Innovation in libraries report from the business librarians association annual conference. 21 Mart 2016 tarihinde http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/14_18.pdf adresinden erişildi.
- Hoare, S. (2008). Introduction: A new chapter [Libraries unleashed]. 26 Mart 2016 tarihinde

- <http://education.guardian.co.uk/librariesunleashed/story/0,,2274788,00.htm>
adresinden erişildi
- Levine-Clark, M. (2014). Access to everything: Building the future academic library collection. *Libraries and the Academy*, 14 (3), 425–437.
- Li, Lili. (2013). The Future of academic libraries in digital age. Evans, Wendy ve Baker, David (Ed.). *Trends, Discovery, and People in the Digital Age* içinde (ss. 253-268). Oxford: Elsevier.
- McGuigan, G.S. (2012). Addressing change in academic libraries: A Review of classical organizational theory and implications for academic libraries. 26 Mart 2016 tarihinde <https://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/mcguigan.pdf> adresinden erişildi.
- Mori, I. ve Intelligence, S. (2013). Envisioning the library of the future. 26 Mart 2016 tarihinde http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/pdf/Envisioning_the_library_of_the_future_phase_1_a_review_of_innovations_in_library_services.pdf adresinden erişildi.
- Ray, K. A. (2001). The postmodern library in an age of assessment. 26 Mart 2016 tarihinde <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/pdf/kray.pdf> adresinden erişildi.
- Ryholt, K. (2002). Libraries in ancient Egypt. İçinde (ss. 23-37). 23 Mayıs 2016 tarihinde [https://marcell.memoryoftheworld.org/Jason%20Konig/Ancient%20Libraries%20\(947\)/Ancient%20Libraries%20-%20Jason%20Konig.pdf](https://marcell.memoryoftheworld.org/Jason%20Konig/Ancient%20Libraries%20(947)/Ancient%20Libraries%20-%20Jason%20Konig.pdf) adresinden erişildi
- Schöpfel, J. (2014). The Future of academic libraries. *Biblioteca Universitaria*, 17 (1), 3-16.
- Sullivan, B. (2011). Academic Library Autopsy Report, 2050. 23 Mart 2016 tarihinde <http://chronicle.com/article/Academic-Library-Autopsy/125767/> adresinden erişildi.
- University of Berkeley: The Commission Future of The Library. (2013). Report of the Commission on the Future of the UC Berkeley Library. 26 Mart 2016 tarihinde http://evcp.berkeley.edu/sites/default/files/FINAL_CFUCBL_report_10.16.13.pdf adresinden erişildi.
- Walter, S. (2010). The “Service turn” and the future of the academic library. 26 Mart 2016 tarihinde https://www.oclc.org/content/dam/research/events/dss/pdf/dss_walter.pdf adresinden erişildi.
- Walter, S. (2011). Distinctive signifiers of excellence": Library services and the future of the academic library. *College & Research Libraries*, 72 (1), 6-8. 26 Mart 2016 tarihinde <http://crl.acrl.org/content/72/1/6.full.pdf+html> adresinden erişildi.

Writers, S. (2012). 10 Changes to expect from the library of the future. 21 Mart 2016 tarihinde <http://www.onlineuniversities.com/blog/2012/04/10-changes-to-expect-from-the-library-of-the-future/> adresinden erişildi.